

Abstrakt

Niniejsza rozprawa analizuje, w jaki sposób filozofia Ubuntu jest rozumiana, praktykowana i instytucjonalnie uznawana jako podejście do zarządzania konfliktami w osiedlu dla uchodźców Rwamwanja w Ugandzie. Jej głównym celem jest ocena znaczenia, ograniczeń i praktycznej możliwości zastosowania Ubuntu w zróżnicowanym kulturowo i złożonym instytucjonalnie środowisku uchodźczym. Motywacją do przeprowadzenia badania jest widoczna luka między polityką a praktyką: chociaż ugandyjski system ochrony uchodźców formalnie promuje ochronę, integrację, samowystarczalność i pokojowe współistnienie, nadal dochodzi do konfliktów dotyczących ziemi, źródeł utrzymania, różnic kulturowych, relacji rodzinnych, przestępczości, władzy instytucjonalnej oraz dostępu do ograniczonych zasobów. Rwamwanja stanowi szczególnie pouczający przypadek, ponieważ osiedle to zostało pierwotnie otwarte w 1964 roku w celu przyjęcia uchodźców z Rwandy, następnie zamknięte po ich repatriacji i ponownie otwarte w 2012 roku w celu przyjęcia uchodźców uciekających przed konfliktem w Demokratycznej Republice Konga.

W badaniu zastosowano jakościowe studium pojedynczego przypadku z elementami etnograficznymi, osadzone w orientacji interpretatywistycznej. W badaniu uczestniczyło 45 osób, dobranych metodą celową i dogodnościową. Materiał badawczy zgromadzono za pomocą wywiadów z kluczowymi informatorami, zogniskowanych wywiadów grupowych z uchodźcami i członkami społeczności przyjmującej, obserwacji uczestniczącej oraz analizy dokumentów. Dane zakodowano i poddano analizie tematycznej. Badanie dotyczy czterech pytań: w jaki sposób uchodźcy i członkowie społeczności przyjmującej doświadczają Ubuntu i stosują je w codziennym zarządzaniu konfliktami; jak Ubuntu postrzegają decydenci polityczni i przedstawiciele instytucji; w jaki sposób zasady Ubuntu można włączyć do strategii zarządzania konfliktami na poziomie osiedla; oraz jak praktyki oparte na Ubuntu odnoszą się do innych formalnych i nieformalnych mechanizmów zarządzania konfliktami funkcjonujących w Rwamwanja.

Wyniki wskazują, że Ubuntu jest powszechnie uznawane za język moralny oraz praktykę życia codziennego związaną ze wspólnym człowieczeństwem, wzajemną pomocą, dialogiem, przebaczeniem, gościnnością i współistnieniem. Jego stosowanie jest jednak nierównomierne i jedynie w niewielkim stopniu zinstytucjonalizowane. Uczestnicy łączyli Ubuntu z pomocą

sąsiedzka, mediacją społeczną, dialogiem prowadzonym przez starszyznę, interwencją rodzinną i pojednaniem. Wskazali także na istotne ograniczenia, w tym niedobór zasobów, różnorodność kulturową i językową, nierówne relacje władzy, procedury biurokratyczne, systemy operacyjne uzależnione od darczyńców, ograniczone szkolenia instytucjonalne oraz konieczność kierowania poważnych przestępstw i naruszeń praw do formalnych mechanizmów prawnych i ochronnych. Ubuntu nie powinno być zatem traktowane jako substytut prawa stanowionego, ochrony uchodźców ani zarządzania pomocą humanitarną.

Głównym wkładem rozprawy jest opracowanie Hybrydowego Modelu Zarządzania Konfliktami Skoncentrowanego na Ubuntu. Model ten łączy wspólnotowe praktyki sprawiedliwości naprawczej z formalnymi instytucjami administracyjnymi, ochronnymi, policyjnymi i prawnymi za pomocą zróżnicowanych ścieżek kierowania spraw. Wyjaśnia on zarówno relacyjną wartość Ubuntu, jak i warunki instytucjonalne, w których praktyki inspirowane Ubuntu mogą w odpowiedni sposób przyczyniać się do zapobiegania konfliktom, mediacji, pojednania i spójności społecznej. W badaniu zaleca się wzmacnianie zdolności liderów społeczności w zakresie zarządzania konfliktami, dokumentowanie praktyk uznawanych lokalnie za właściwe, wspieranie roli starszyzny i Komitetów ds. Dobrostanu Uchodźców (Refugee Welfare Committees) oraz ustanowienie wyraźnych zabezpieczeń i procedur kierowania spraw pomiędzy mediacją społeczną a systemami prawa stanowionego.

Słowa kluczowe: filozofia Ubuntu, Rwamwanja, uchodźcy, zarządzanie konfliktami, Uganda.